

The Heroic Poem of the Spanish Golden Age: Selections. Chosen with introduction and notes, by FRANK PIERCE. Oxford, The Dolphin Book Co. Ltd., 1947. XX + 232 pàgs.

La poesia èpica espanyola del Segle d'Or té només una valor relativa, però l'escassetat de textos i d'estudis sobre la matèria és ben injustificada. Ja els treballs anteriors del Prof. Frank Pierce sobre aquest tema, publicats al BSS — XVII (1940), 23-32 i 203-218; XVIII (1941), 174-182; XX (1943), 11-35 — i a la HR — XII (1944), 1-10; XIII (1945), 1-23 — vénen a ajudar a omplir un buit. Una nova i interessant contribució en aquest sentit és l'antologia que comentem.

En una clara i documentada introducció (pàgs XI-XX) esbossa les línies generals del desenrotllament de l'èpica europea dels segles XVI i XVII i ens situa l'èpica espanyola dins aquest panorama general. Malgrat les dificultats que comporta tota divisió, segons ja diu l'autor, l'èpica de tradició renaixentista és dividida en dos períodes: el que precedeix Tasso i el que el segueix. El primer, d'esperit virgilià, l'obra culminant del qual és *Os Lusíadas* de Camões té per principals representants espanyols Alonso de Ercilla, Luis Zapata i Juan Rufo, els quals «did not fully comprehend the heroic formula in all its subtlety and have given unbalanced works, which like most Spanish literary epics show occasional excellent passages and inspired episodes, but which are far from being closely-knit unities». El segon període del poema heroic, que va néixer de la Contra-reforma i prengué les normes d'Aristòtil i Horaci, tingué per obra principal la *Jerusalemme Liberata* de Torquato Tasso, i a Anglaterra el *Paradise Lost* de Milton. A Espanya, durant aquest segon període, es produeixen, entre altres, la *Jerusalén conquistada* de Lope de Vega, *El Monserrate* de Virués, la *Vida de Sant Joseph* de Valdivielso, *La creación del mundo* d'Acevedo, etc. Però, sobretot, s'escriuen *La Christiada* de Diego de Hojeda i el *Bernardo* de Balbuena, l'obra que més es manté, malgrat tots els seus defectes, de les del període barroc i que representa una original variació del poema cavalleresc, portat al seu grau més alt de perfecció per Boiardo i Ariosto.

A continuació segueixen fragments escollits de *La Araucana* d'Ercilla, *La Jerusalén conquistada* de Lope de Vega, *La Christiada* de Diego de Hojeda i *El Bernardo* de Balbuena. L'autor adverteix que ha tingut dificultats per a obtenir una millor edició per a la darrera de les obres incloses en l'antologia. De *La Jerusalén conquistada* hi ha una edició de J. de Entrambasaguas (Madrid 1935) que potser hauria valgut la pena, almenys, de mencionar. Hauriem preferit que l'ortografia hagués estat unificada més aviat que deixada com en l'edició d'on ha estat pres el text. Nogensmenys, ha estat feta una acurada puntuació, i els mots han estat accentuats quan ha calgut, d'acord amb un bon criteri.

Cada un dels fragments seleccionats va precedit d'una breu notícia biogràfica de l'autor (excepte en el cas de Lope de Vega, sens dubte perquè hom l'ha considerat prou conegut); d'un comentari sobre el poema, que comprèn explicació de l'argument, la qual permet de situar el fragment dintre el conjunt de l'obra, anàlisi de les fonts i judici crític; en tercer lloc, hi ha una útil bibliografia escollida.

Al darrera dels trossos seleccionats de cada obra hi van les notes corresponents, exactes i abundoses, amb comentaris a l'estil, cites de les fonts, aclariments del sentit i comparacions amb altres obres èpiques, no solament espa-

nyoles, sinó també sovint amb obres d'altres literatures europees, fins i tot *La singular y admirable victòria...*, el poema que Joan Pujol dedicà a la contesa de Lepant. Em plau de fer ressaltar aquest fet donat l'oblit en què sovint és tinguda la literatura catalana per part dels investigadors de fora de Catalunya i també perquè dóna una idea del grau de minuciositat i preparació amb què ha dut a terme el seu treball l'investigador irlandès.

Quant al criteri selectiu, crec que és un encert que hom hagi escollit no pas cants sencers, sinó episodis que tenen una unitat d'acció, tant si consten d'una sola tirallonga com si comprenen diversos fragments d'un mateix cant o de cants diferents. Dintre el primer cas trobem els fragments I (Els araucans escullen cabdill) i IV (La història de Glaura) de *La Araucana*; I (La pesta), II (Isabela i Henrico), III (Una visita a Saladí) i IV (Les tropes cristianes visiten Betlem) de *La Jerusalén conquistada*; I (Getsemaní) i III (L'aplec infernal) de *La Christiada*, i IV (La cova de Temis) d'*El Bernardo*. Al segon tipus pertanyen III (Lepant) de *La Araucana*; II (La pregària puja al cel) de *La Christiada*, i I (Orígens i missió de Bernardo), II (Ferraguto i Arleta), III (Angèlica i Arcangèlica), V (Viatge aeri de Malgesí) i VI (Roncesvalles) d'*El Bernardo*. Per últim, són del tercer tipus els exemples II (La mort de Lautaro; La batalla) de *La Araucana*, i IV (La flagel·lació) i V (La crucifixió) de *La Christiada*. La simple enumeració d'aquests fragments ens dóna idea de com el Dr. Pierce ha procurat d'oferir aspectes variats no solament dintre cada obra, sinó també en el quadre general de l'èpica espanyola.

Ens trobem, doncs, davant una antologia utilíssima, seleccionada amb un criteri dreturer i realitzada amb cura i gran rigor científic, que, indubtablement contribuirà a la divulgació d'aquest aspecte injustament oblidat de la literatura castellana.

Jordi CARBONELL

JOSÉ MOR DE FUENTES: *Bosquejillo de su vida y escritos*. Prólogo, edición y notas por MANUEL ALVAR. Universidad de Granada, 1951. 198 pàgs. + 15 làms. («Anejos del Boletín de la Universidad de Granada: Ediciones», II.)¹

El Prof. Manuel Alvar, de la Universitat de Granada, ha publicat una acurada edició del *Bosquejillo*, suggestiva autobiografia de l'obscur escriptor aragonès José Mor de Fuentes (1762-1848), «uno de esos escritores raros, mezcla de aventureros y de literatos de que las letras castellanas nos ofrecen tan peregrinos ejemplos», com diu Azorín (*Lecturas españolas*, Madrid 1912, pàg. 81). L'edició que motiva aquesta nota (el *Bosquejillo* s'havia publicat també recentment, l'any 1943, dins la col·lecció «Cisneros», núm. 9) segueix el text de la primera, apareguda a Barcelona el 1836 i editada per Bergnes de las Casas, tot actualitzant l'ortografia. El text va precedir d'un pròleg intel·ligent del Sr. Alvar, dividit en dos capítols, en el primer dels quals se segueix, fins allà on és possible, la línia tonal de la vida del nostre escriptor, assajant de trobar el seu perfil sentimental — aspecte deixat de banda en el *Bosquejillo* — i posant

1. A la coberta: *Bosquejillo de la vida y escritos de D. José Mor de Fuentes delineado por el mismo*. Prólogo, edición y notas de M. ALVAR. Universidad de Granada, 1952.